

Militantismoaren mutazioa: Frantziako ikasle-militantismoa adibide gisa

Eguzki Urteaga
Soziologian Doktorea, UPPAko irakaslea

Militantismoaz hitz egitean bi ikuspegi nabarmentzen dira: alde batetik, militantismo klasikoa ez dela gehiago errealitate bat, esan nahi baita aldaketa sakona izan duela; eta, beste aldetik, iragana idealizatzearekin batera oraina dramatizatzen dela. Bi ikuspegi horiek bat egitean militantismoaren krisiaren sentimendua nagusitzen da, zenbait adierazle horren erakusgarri direlarik. Erakunde militanteen kidetza eta botoak beherantz doaz, zatiketak zein barne-gatazkak aldiz gorantz, eta militanteek abanguardia estatusa galdu dute. Baina horrek ez digu argibiderik eskaintzen militantismoak ezagutzen dituen aldaketei buruz. Horregatik, artikulu honetan planteatzen dugun galdera honakoa da: zein da ikasle-militantismoak jasan duen mutazioa, bere arrazoi, errealitate eta ondorioekin?

When we talk about militancy two perspectives appear: on one side, classical militancy is no longer a reality, that is to say that it has known a deep change; on other side, with the idealization of the past, there is a dramatization of the present. When this two perspectives encounter each other the sensation of the crisis of militancy dominates, helped by a few indicators. The votes and members of militant organizations decline, divisions and internal conflicts increase and the militants have lost the advance guard status. But that doesn't give us an explanation about the changes of student militancy. That is the reason why, the question that we formulate is: which is the mutation that student militancy has known, analysing his reasons, reality and consequences.

0. Sarrera

Gaur egun, militantismoaz idazten den bakoitzean bere ondoeza aipatzen da. Bi ikuspegi dira nagusi. Batetik, ohartzen gara Bigarren Mundu Gerraren osteko militantismoa desagertu egin dela, baina ez dakigu zehazki zertan eta zergatik aldatu den, ezta zein diren bere ondorio konkretuak. Bestetik, iragana idealizatzen da, orainaren dramatizazioarekin batera. Beraz, militantismoa krisian dagoela dirudi. Erakunde politikoen zein sindikalen errepresentatibitatea murriztuz doa, kidetza eta bozka-tasak bezala; baita mobilizazio garrantzitsuak sortzeko gaitasuna ere. Baina horrek ez digu argibiderik ematen militantismoaren aldaketei buruz. Hori dela eta, planteatzen dugun galdera honakoa da: zein da ikasle-militantismoak ezagutu duen mutazioa eta zein dira bere arrazoi, errealitate eta ondorioak?

Gure hipotesiaren arabera, Frantziako ikasle-militantismoa hiru fasetatik pasa da. Lehen fasean, 1946tik 1963ra doanean, militantismoa (praktika, erakunde eta ekintza kolektiboa) integratuta zegoen, aktoreen zein egitura militanteen homogeneotasunari esker. Ondorioz, militanteek ez bazuten tentsiorik bizi, hainbat eragile zein egitura militante (alderdi politiko autonomoak, eta abar) baztertuak zeuden. Alabaina, 60. hamarkadako unibertsitatearen masifikazioaren eta demokratizazioaren eraginez, militanteak eta beren egiturak ezberdinduz joan dira militantismoaren desintegrazioa ekarriz. Horrek, tensioak eragin ditu militanteengan, baina une berean ikasle-militantismoa ireki eta subjektibizatu du. Eta 80. hamarkadatik gaur egunera arte, militantismoaren desintegrazioaren eragin larriek, ikasle militanteak bere buruarengan berreraikuntza-lan bat egitera behartu dituzte, gutxieneko batasun batera heldu nahiz.

1. Militantismo integratua

1.1. Aktoreen eta egitura militanteen homogeneotasuna

1.1.1. Antzeko militanteak

1946tik 1962rako ikasle militanteen homogeneotasuna bi figurak erakusten dute: 1946tik 1956ra *militante korporatistak* eta 1956tik 1962ra *militante jécistak*, esan nahi baita JECKo (Hartman, 1987) kideek. Garai horretako ikasle militanteak burgesak ziren (Sabot, 1995: 25), beren gurasoak goi mailako funtzionarioak edo enpresariak baitziren. Buruzagien haurrek laborarietak baino %80 aukera handiagoa zuten unibertsitateara joateko (Dubet, 1994: 146). Verbak eta Niek frogatu dutenez, zenbat eta estatus sozio-ekonomiko altuagoa izan, orduan eta parte hartzea handiagoa da. Azalpena honakoa da, hots, kategoria sozial fagoretuetatik datozen pertsonen besteek baino konpetentzia militante goragoak dituztela: publikoan hitz egiteko erraztasuna, ezagutza-sareak, errealitatea alda daitekeen sinesmena eta trebea izateko sentimendua.

Horrez gain, ikasle onak eta, orohar, herederoak ziren. Hain zuzen ere, unibertsitateari integratuta zeuden kontseilu ezberdinetan zein unibertsitatearen funtzionamenduan, horrek zekarren inplikazioarekin; baita ere fakultate tradizionalen zeuden kodigo latenteen ezagutzarekin. Ondoren, ikasle militante horiek beren

familiengandik jasotako “kultura handi”-aren jabeak ziren, klase ikasien ondarea baita. Horrek, zeuzkaten praktiken berezitasuna argitzen du, hau da, autore klasiko zein abanguardisten irakurketa, museoetara eta operara joateko ohitura... Hori dela eta, eskolaren eta familiaren kulturen artean ez zegoen etenik; hain da egia non haietariko hainbat formatzen ari ziren intelektualak gisa ikusten ziren. Azkenik, arduragabeak ziren, ikasle militanteek espazio zein denbora original bat sortu zutelako, unibertsitatearen bortxak mugaturik. Kasurik txarreanean, arduragabekeria beren ogibidea berehala praktika ezin izanak sortutako frustrazioa ez jasateko modua zen, eta, kasu hoberenean, geroan eliteko partaideak izango ziren segurtasuna zutelako.

Bestalde, gizonetakoak ziren funtsean: «Emakumeek ikasketak hasten dituzte ofizio bat lortzeko asmorik gabe; horregatik ikasketa orokorrak zein artistikoak aukeratzen dituzte, eta lehen hutsa egin bezain pronto uzten dituzte». Horrenbestez, emakumeen kopurua gizonena baino polikiago emendatzen zen eta ikasle militanteen barruan are eta baxuagoa zen oraino, bai sindikatuetan bai alderdi politikoetan. Arrazoa bikoitza da. Alde batetik, «nesken gurasoak emakumearen “kalitate” edo “ahalmen” propioei lotuak zeuden, berau sexuen arteko lan-banaketaren eredu tradizionala delarik». Ez zituzten «emakumeen eginbehar tradizionalak ukatzen. Maila berean, beren ikasle-baloreen ideia apalagoa dute eta lan intelektualaren tekniken aurrean umilagoak dira». Gauza bera gertatzen zen engaiamendu sindikalean eta politikoan. Izan ere, «politika, ikasle-munduan, inplizitoki gizonen monopolioa da: ez daudenez gizonak bezain politizaturik, erantzukizun sindikaletan gutxiago esku-hartzen dute» (Bourdieu eta Passeron, 1964: 63).

Azkenik, garai hartako ikasle militanteak adin berekoak ziren, eta ikasketa-ibilbideak erregularrak. Batxilerra lortu ostean fakultatean edo eskola handietan sartzen ziren. Alde batetik, ez zegoen errepikapenik, eskolak ez zuelako selekzio handirik egiten. Lehenago egiten zen eta jatorri sozialari loturik zegoen funtsean. Beste aldetik, behin hezkuntza sistematik irtenez gero, oso zaila zen berriro sartzea, diru-, distinkzio- eta nortasun-arrazoiengatik.

Aktoreen homogeneotasunari egitura militanteen berdintasuna gehitzen zitzairen.

1.1.2. Egitura militanteen parekotasuna

1946tik 1961era doan aldian, erakunde bakar bat zegoen, “UNEF handia” alegia (Lefèvre, 1958). Ikasle-mundu osoa bil zezakeen, kide-tza-kopuru altuak dioten modura. Izan ere, «1950ean, 41.000 kideekin, unibertsitateetako kopuruen %31a eta ikasle guztien %24a osatzen zuen. 1958 eta 1960 urteen artean, kideen kopuru orokorra 80.000 ingurukoa zela esan genezake, ikasleen %38a eta unibertsitateen %42a ordezkaturik» (Sabot, 1995: 29). Eta, «1961ean, UNEF bere errepresentatibitate sindikalaren gailurrean dago, bi ikasle bako biltzen baitu, hots, 100.000 kide» (Galland eta Oberti, 1996: 96). Hain zuzen ere, «konfesio eta horizonte ezberdinetako ikasleak biltzen zituen. Komunistak, sozialistak, gaullistak, mendesistak, nazionalistak, monarkistak, protestanteak, juduak, laikoak... erakunde berean elkarrekin bizi ziren, indarra ematen duen batasunean».

Horrez gain, kontzentrazio geografikoa zegoen: batetik, unibertsitate gehientsuenak Parisen eta probintziako hiri nagusietan kokatzen zirelako eta, bestetik, fakultateak hiriguneetan zeudelako eta, karrerak bata bestetik gertu zeudenez, ikasle militanteek maiz elkar ikusten baitzuten. Horrek, informazioaren hedapena, bilkuren antolaketa eta, orohar, ikasle-komunitate baten sorrera erraztu zuen.

Bestalde, aukera unibertsitarioa nahiko urria zen. Lehenik, fakultate tradizionala eta Hirugarren Errepublikak sorturiko Eskola Handiak zeuden funtsean (Polytechnique, Ecole Nationale d'Administration, École Normale Supérieure) eta ez zegoen lanbide-heziketarik edo karrera motz zein arartekorik. Bigarrenik, karreraren kopurua nahiko mugatua zenez, ikasle militante gehientsuenek Zuzenbidea, Medikuntza, Filosofia, Letrak edo Zientziak egiten zituzten, eta ez zegoen gaur egun ezagutzen dugun aniztasunik. Hirugarrenik, zikloen barruan ez zegoen alde handirik. Adibidez, hirugarren zikloan doktoratua egiten zen eta ez zegoen DESSik.

Ondorioz, ikasle-militantismoak parekotasunaz gozatzen zuen, zeren militantismoan sartzen ziren aktoreek antzeko ezaugarriak zituzten eta militantismoaren egiturak homogeneotasun hori laguntzen zuen, erakunde bakar bat, une propioak eta sail murrizak edukiz. Horrek, ikasle-militantismoa integratzera lagundu zuen.

1.2. Integrazioaren errealitatea

Homogeneotasuna eta integrazioa estuki loturik zeuden, bata bestea indartuz. Integrazioa, nabarmenki agertuko da militantismoaren praktikan, antolaketan eta ekintza kolektiboan.

1.2.1. Praktika integratua

1946tik aurrera dagoen praktika militantea aktibitate eta soziabilitate militantea lotzeko gai izan zen: alde batetik, aktibitate militanteak, hots, bilkuren animazioa, manifestazioetan esku-hartzea, komunikatuak idaztea edo banderatzkoak egitea eta, beste aldetik, soziabilitate militantea, hau da, denaz hitz egitea edo baso bat hartzeko elkartzea. Praktika militantearen bi osagai funtsezkoak une berean bata besteari lotzen zituen, ezer sakrifikatu gabe. Horren froga dira antolatzen ziren festak, "soirées" deiturikoak, edota solasaldiak. Halaber, militatzen zuten une berean denbora hartzen zuten txistek kontatzeko edo kafe baten inguruan aktualitateko gertakizunak aipatzeko eta, horri esker, pixkanaka lagunak eta batzuetan lagunminak bilakatzen ziren. Egoitzatik kanpo biltzen ziren hainbat aisialdi elkarrekin egiteko; besteak beste, kirola egin, zinemara joan edo festak ongi igaro.

Aktibitatea eta soziabilitatea elkarren menpekoak direnez, soziabilitatea ezin bestekoa zaio militantismoari. Izan ere, funtzio latenteak dauzka, hau da: «nahi eta ulertu gabe, sistemaren (...) adaptazioa laguntzen duten ondorio objektiboak» (Merton, 1965). Hiru dira. Lehenik, erakundeko kideen arteko komunikazioa bi moduz hobetzen du. Batetik, «besteekiko konfiantza handitzen denean, leialagoak eta zintzoagoak dira. Pentsatzen dutena erraztasunarekin adierazten dute, ongi baita gaizki doalarik ere». Bestetik, jendea ezagutzeak elkarrekin egoteko plazerra ziurtatzen du (Mann, 1991). Funtsezkoa da, militante batek zioenez: «ez badugu plazerrik hartzen, zergatik militatu. Ez gara aszetak. Gainera gizarte gizatiarrago

baten gainean oinarritua den gure proiektuak bere sinesgarritasuna galduko luke ez bagara kafe baten inguruan hitz egiteko gai».

Hala ere, aktibitateak denek praktikatzen zituzten, ez baziren aktibitate berak ere. Bakoitzaren eginkizunak zehazki adieraziak ziren. Gazteenek oinarritzko aktibitateak gauzatzen zituzten: afitxak kolatu, traktak banatu edo bilkuretara joan; esperientzia gehiago zutenek, aldiz, petizioak izenpearazi, kide berriak lortzeko mahaiak atxiki edota permanentziak heltzen zituzten. Horrek erakundearen eta unibertsitatearen ezagutza eskatzen zuen, ikasleak informatzera eramanez baitziren. Eta manifestazioak antolatu behar zirenean beste sekzioekin biltzen ziren, instituzioei baimena eskatzen zieten eta finantzatzeko bideak prestatzen zituzten. Azkenik, buruzagiek aktibitate “nobleak” praktikatzen zituzten: anfiteatroan hitza hartzea, kontseiluetan esku-hartzea, edo kanpaina baten aurkezpena. Une berean, hausnarketak burutzean, eztabaidetan interbenitzean eta unibertsitateko buruekin zein irakasleekin hitz egitean oinarritua zegoen.

Eta zer esan erakunde militanteei buruz?

1.2.2. Erakunde bateratuak

Gauza bera da organizazio militanteei dagokienez, kideen eta erakundeen artean lotura baitzegoen. Zentzu horretan esan genezake instituzioak zirela. Integrazioari so eginez gero, ohartzen gara bai militante korporatistek bai militante jécistek UNEFeko norma zein errol sozialak bereganatzen zituztela. Arauak ongi ezagutzeaz gain, sakonki barneraturik zituzten prozesu luze baina iraunkor batean. Barneratze prozesua hiru fenomenok laguntzen zuten: batetik, UNEFek zeuzkan baloreak bere organigraman kristalizatu zituen, azken horri bidez kotasuna emanez; bestetik, esperientziadunek militante berriak inguratzen zituzten. Azkenik, ezaugarri soziologiko berak zituztenez, ez zegoen gaizki-ulertzerik, ez eta akulturazio egoerarik ere.

Bestalde, erregulazioa mantentzen zen. Hain justu, UNEFek ongi selektibo (Olson, 1965) batzuk ekoizten zituen: erantzukizun-postuak eta jarrera balorizatuak. Eta ongi selektiboak lortzeko lehia mugatua zen, sendoki arauturik baitzegoen. Adibidez, Bulego Nazionalera ailegatzeko oinarritzko aktibitate militanteak praktikatu behar ziren lehenik eta unibertsitateko edo fakultate handietako bulegoko lehendakaria izan behar zen aurrena. Bestalde, ikasle militanteak bere motibazioa erakusteko premia zeukan, erakundeak baloratzen zituen jarrerak aplikatuz. UNEFen garaian, inplikazioa, integratzeko ahalmena, publikoan hitz egiteko gaitasuna edota irakasleen eta administrazio unibertsitarioaren ezagutza funtsezkoak ziren. Orohar, ikasle militanteek, arauak errespetatzen zituzten legitimoak iruditzen baitzitzaikien. Horrela ez zelarik gertatzen, erakundeak zigor sistema bat zeukan militantea “bide onean” berriz jartzeko.

Halaber, UNEFek bere kideak formatzeko gaitasun handia zeukan. Horren bidez, ikasle militanteak erakundeak aurkezten zituen gizarte- edo unibertsitate-egitasmoei eta aktorearen ereduari identifikatuz. UNEFek 1956tik 1962ra zeraman gizarte-proiektua gizarte zibilaren esku-hartze handiagoan oinarritua zegoen, batez ere, gai politiko, sozial eta kulturaletan. Horrek azaltzen du elkar-kudeaketan jardun izana, batez ere unibertsitateko kontseiluetan. Une berean, deskolonizazioa

azpimarratzen zuen esanez, historian zehar, kolonizatutako herriek beren geroaz askatasun osoaz erabakitzeko eskubidea zutela. Horrekin batera gerraren aurkakoa zen, batik bat Algeriako gerraren kontrakoa. Baina, gobernu gaullistaren politika zehaz bat kritikatzeko ez zuen inplikatzeko estatuaren aurka zegoenik. Azkenik, negoziaketaren aldekoa zen, bai gatazka politikoetan bai sozialetan ere. Eta gizarte-eredua, ikasle militanteek ongi ezagutzeaz gain, legitimoa iduritzen zitzaizkien; ondorioz, beren diskurtsoa koherentea bezain batua zen.

Azkenik, garai hartako erakunde militantea barne-ordena mantentzera iristen zen, jakinik horretarako funtsezkoa zela dominazioak legitimatzea (Kaesler, 1996), bai eta gatazkek suertatzen zirenenan instituzionalizatuak izatea ere. Hori da orokorki gertatu zena. Alde batetik, gizonek emazteengan, zaharrek gazteengan edo buruek oinarrizko kideengan gauzatzen zuten menpekotasuna ez zen nagusia bezala ageri. Lehenik, publiko militantea oso homogeneoa zelako eta, bigarrenik, errol sozial zein militanteak hain zirelako barneratuak non dominazioak "normalak" bezala ageri ziren. Eta indar-harremanek gatazkek sortuz gero, berehala kanalizatuak ziren. Hor dago froga gisa gutxiengo kasua. Izan ere, UNEFen beti izan dira gehiengo zein gutxiengo korrontek, pentsamolde eta sare bakoitzak korronte gisa aurkezteko ahalmena zuelako. Beraz, eskakizunak zein kexak erraztasunez kontuan hartzen ziren.

1.2.3. Ekintza kolektibo batua

Kasu honetan ere batasuna nabari zen UNEF erakundeak une berean ekintza-mota guztiak erabiltzeko gai baitzen, horietariko batean espezializatu gabe. Lehenik eta behin, aipatutako erakundeak ekintza ekonomikoa erabili zuen, ikasleei laguntza materiala ekarri. Konkretuki, ikasleei hainbat zerbitzu eskaintzen zizkieten; besteak beste, klase polikopiatuen edo edarien salmenta. Horrez gain, ikasleen eguneroko bizitza hobetzeko aktibitate anitz antolatzen zituzten: interes orokorreko gaiei buruzko eztabaidak, "soirées"ak, ikusgarriak, biltze-guneen animazioak eta urteroko banketea (Monchablon, 1983). Zentzu horretan harrigarria da ikustea Bigarren Mundu Gerrako ikasle militanteekin zegoen parekotasuna. Baina, akzio honek forma mobilizagarria ere hartu zuen, hala nola 1954ean, unibertsitateko kredituen murrizpenaren aurka ekintzak burutuz.

Une berean, UNEFek ekintza soziala erabiltzen zuen, jakinik ekintza horrek ikasleen estatusa hobetu gura zuela. Militanteak kontseilu unibertsitarioetara joan ziren eta, lehenik, Administrazio Kontseilura. Kontseilu horietan, ikasle militanteek hiru funtzio betetzen zituzten: ikasleak babestea, proposamenak egitea eta notak hartzea ikasleak informatu ahal izateko. Horrez gain, ikasleek administrazioarekin edo irakasle batekin arazoak bazituzten, laguntzen saiatzen ziren. Izan zitekeen ikasleak informatuz, bulego egokira norabidetuz edo beharrezkoak ziren dokumentuetz hitz eginez. Batzuetan, militantea bera arazoaren kargu egiten zen, gestio guztiak gauzatuz. Eta, ekintzak itxura protestatzailea ere hartu du. Hor dira frogak gisa, 1947ean beken alde eta izen-emate eskubideen aurka izan zen greba nazionala, 1951n ikasleen segurtasun sozialaren kredituak aldezteko suertatu zen mobilizazioa, edota 1957an ikasketa-alokazioa eskatzeko Parisen izan zen manifestazioa.

Akzio ekonomikoei zein sozialei kultura ekimena gehitu zioten. Ekintza horrek bi helburu zituen: alde batetik, ikasleen artean eztabaida sortzea unibertsitatean bizi kultural bat fagoretuz eta, beste aldetik, gertatzen ziren gertakizunen aurrean ikasleak ikuspegi eta jarrera kritiko bat edukitzera bultzatzea. Ekintza kulturalak tankera asko hartu zituen; bestek beste, animazio kulturala, eztabaidak edo solasaldiak. Gaiak, gerra, kolonialismoa edo sindikatuen bizia izan zitezkeen; baita aktualitateko edozein alor ere. Ekintza honek protesta konfigurazioa hartu zuen Algeriako gerrarekin. Izan ere, Frantziako armadak tortura sistematikoki erabiltzen zuela ohartuta, ikasle militanteek publikoki gaitzetsi zuten mobilizatuz eta unibertsitateko aldizkarietan aipatuz. Halaber, kritika eta jarrera antimilitaristaren garapena ikusi zen, garai horretan intsumisio- eta deserzio-tasek nabarmen gora egin zutelako Frantzia osoan eta, batik bat, ikasleen baitan.

Azkenik, akzio politikoa erabili zuen. Ekintza horren bidez, ikasle militanteek gizarteak aldatu nahi zuten, erreformismoaren bidez, edo, gutxienez, aktoreak dominazioetatik babestu nahi zituzten beren biziaren subjektuak izan zitezten. Errealitatean, petizioen izenpetzearekin eta hitzaldien antolatzearekin gauzatu zen. Baina, maizenik, ekintza politikoa mobilizazioetan gauzatu da 1958 eta 1961aren artean, manifestazio franko izan baitziren Algeriako gerraren aurka. Adibidez, 1961aren martxoan, greba nazionala eta manifestazioa izan ziren ikasleek gozatzen zuten "sursis"-a desagertzeko mehatxua baitzegoen. Hori gertatuz gero, urte unibertsitarioa bukatu bezain pronto, ikasleek soldaduska egin beharko zuten, esan nahi baita Algeriako gerran parte hartuko zutela. Protestaldien bidez, UNEFek funtsean eskatzen zuen FLNarekin negoziazioak hastea, su-etena gauzatzea eta autodeterminazio-eskubidea ezagutzea.

Beraz, argiki ikusten da ikasle-militantismoa garai hartan integraturik zegoela, praktikak, organizazioak eta ekintza kolektiboak erakusten zuten modura. Eta eragina eduki zuen.

1.3. Tentsio eza baina bazterketa

Hain zuzen ere, militantismoa integratua izatearen ondorioz, ikasle militanteek ez zuten tentsio egoerarik bizi, batasuna emana baitzitzairen. Praktika militantearen adibidea hartuz gero zera ageri zen, hots, aktibitatearen eta soziabilitatearen artean oreka zegoela. Ondorioz, militante batzuek ez zuten lan guztia egin beharrik, militantismoa ez zen ikasketetarako oztopoa eta bokazio gisa bizi zezaketen. Lagunak egiteko zein bikoteak sortzeko une aproposa zen, eta ikasle asko UNEFekoak izanik ez zen getoan sartzearen sinonimo. Soziabilitateari esker, aktibitate militanteak ez ziren hain astunak suertatzen. Halaber, militantismoa ekintza-mota ezberdinak une berean erabiltzeko gai zenez, kideek ez zuten tentsiorik bizi. Ez zegoen ekintzak bata bestearekin nola koordinatu behar ziren pentsatzen aritu beharrik.

Antolaketaren egoera berdina zen, aktoreek eta beren erakundeak bat egiten zutelako, bata besteari ongi lotuak izanik. Hori dela eta, militanteak integratuak sentitzen ziren horrek dakarren segurtasunarekin. Bazekiten beren eginbeharrak eta eskubideak zein ziren. Horrez gain, erregulazioa errealitate bat zen, bakoitzak baitzekien arauak zein ziren eta onartzen zituelako. Lehiaketak oso kodifikaturik zeuden eta soilik kide batzuk aurkezten ziren lehendakaritzara edo Bulego Nazionalera iristeko. Kasik pertsona bat zegoen postu bakoitzerako, denek aurkezteko

eskubidea bazuten ere. Bestela esanda, ailegatzeko aukera objektiboak zituztenak baino ez ziren aurkezten. Gauza bera gertatzen zen formakuntzaren kasuan. Izan ere, militanteek beren erakundearen gizarte/unibertsitate proiektua onartzen zuten eta ez zituzten soilik gogoz ezagutzen eta goraiatzatzen. Katekesia bezala errezitatzekeo gai ziren, batzuetan dogmatismoan eroriz.

Alabaina, ez litzateke alde bat ahaztu behar militantismoaren integrazioak ordain bat zeukala: eragile eta egitura militante askoren bazterketa. Hain zuzen ere, gizona, burgesa eta ikasle ona izateak inplikatzan zuten emazteak, ikasle txarrak eta langile-semeak baztertuak zeudela; kasu batzuetan, ez zirelako unibertsitateara ailegatzan eta, beste batzuetan, iristen zirelarik ere ez baitziren anaitasunez onartuak. Zenbait adibide daude erakusten dutenak emazteak, gizonak baino ikasle eta hizlari hobekak zirelarik ere, ez zirela bozeramaile gisa hautatuak edo hitza hartzean akats bat eginez gero beraietaz trufatzen zirela. Halaber, militanteak ez zetozelarik lizeo zein eskola handietatik mespretxuz hartzen ziren.

Gauza bera esan genezake militantismo egiturei buruz. Hain zuzen ere, sindikatua zen erakunde-mota bakarra, ez zegoen alderdi politiko autonomoentzako edo korporazioentzako tokirik. Eta erakunde bat izanik, aniztasuna soilik erakundearen barruan adieraz zitekeen, horrek inplikatzan zituen mugekin. Bestalde, Parisko eta probintziako hiri nagusietatik kanpo, ez zegoen ikasle-militantismoa garatzeko aukerarik, esan nahi baita ikasle eta gazte franko militantismo horretatik aldentu zirela. Azkenik, ez da ahaztu behar, sail batzuk besteak baino aktiboagoak eta boteretsuagoak zirela; hor dira, adibide gisa, Medikuntza eta Zuzenbide sailak, edo baita Sorbonako unibertsitatea ere.

Altabada, 60. hamarkadan gertaturiko bi prozesuk militantismo klasikoa erabat aldatuko dute, hau da, unibertsitatearen masifikazioak eta bere demokratizazioak.

2. Militantismo desintegratua

2.1. Militantismo heterogeneoa

2.1.1. Militante desberdinak

Hainbat ikerketak erakutsi dute unibertsitatearen masifikazioak eta demokratizazioak kategoria sozial bestelakoak ekarri dituztela unibertsitateara eta, beraz, militantismora. Enpresa-buruen eta goi mailako funtzionarioen semeek gain, klase erdiko ikasleak ailegatu dira. Kategoria ez-abantailatuetakoa izateak egoera ezegonkorrean jarri ditu, gurasoek ezin baitituzte beren ikasketa guztiak ordaindu. 60. hamarkadaren hasieran unibertsitateko ikasleen %22ak ikasketak burutzeko denbora oso edo erdian lan egiten du, jakinik laguntza sozialak ez zirela nahikoak. Azkenik, ikasleen emendatzeak etxebizitzan eskasia eragin, prezioen igoerarekin batera. Laburbilduz, geroz eta gehiago dira unibertsitatean dirugabe daudenak, bizitzeko konpondu behar dutenak. Boudonek (Boudon, 1969) agertu duen moduan, ikasle-baldintza berria marginalitate sozialarena bilakatu da. Egoera ez da geroztik asko hobetu, aldaketak izan arren (Dirn, 1994).

Halaber, ez dira gehiago herederoak. Hain justu, militante asko mundu ezezagun batean sartzen dira; ondorioz, ez dituzte unibertsitate tradizionalaren kodigo latenteak menperatzen eta zailtasun handiak dituzte irakasleen eskakizunak eta harreman pedagogikoaren natura asmatzeko. Bestalde, kultura handiaren eramaleak murriztuz doaz, beren ezagutzaren iturria unibertsitatea bera izanik. Baina fakultateak kultura handia baloratzen segitzen du, inoiz erakutsi gabe. Beraz, urteak joan ahala, ikasle onen ehunekoa murriztuz doa eta 1976an ez dira gazte formatuak baizik (Touraine, 1976). Azkenik, ikasle militanteak kezkatuak daude beren geroari buruz (Lapeyronnie eta Marie, 1992). Axolagabekeria galdu dute seriotasuna hobetsiz, sozialki igo nahi dutelako eta langabeziaren aurrean dagoen zalantza txikitu guraz. Kasu hoberenean militante bekadunak dira eta txarreanean militante marginalak.

Bestalde, talde sozial horren feminizazioaz ohartzen gara (Baudelot eta Establet, 1992). Jada 1964ean, militanteen artean, gizonezkoen %23a eta emakumezkoen %7a militantea zen, baina sinpatizanteen mailan gizonak %54a badira, emakumeak %58a dira. Gaur egun, emakumeen tokia handitu da oraino, 10 militanteetatik 4 emakumeak baitira eta kasu batzuetan gehiengoa osatzen dutelako, batez ere korporazioetan. Carabins erakundean adibidez, 15 militante aktibotik 10 emakumeak dira. Halaber, ezkertiar sindikatu eta alderdietan anitz dira, UNEF, UEC, UNEF-IDen gehiengotik hurbil direnak. Une berean, geroz eta emakume gehiago iristen dira arduradun karguetara. UNEF-IDen esaterako, Bordele I, III eta IV fakultateetako Comité d'Action Syndicale edo CASEko lehendakariak emakumeak dira. Gauza bera esan genezake UECKo Hiriko Idazkaritzari buruz, dakigunean 5 kidetik 4 emakumeak direla eta hierarkian goratzen goazen neurrian beren ordezkaritza, kasu txarreanean, mantentzen dela eta, hoberenean, emendatuz doala, batez ere Idazkaritza Nazionalean.

Adina ez da logikatik salbatzen. Gure lagineko 30 militanteetatik 9k 23 urte zituzten, 6k 22 urte, 5ek 21 eta beste 5ek 20, 1ek 25 eta 2k 19. Aldea bi aspektuk areagotzen dute: batetik, erakunde bakoitzak eraberritzeko ahalmen propioa dauka eta, bestetik, aldaketa nabarmenak daude, urte batetik bestera doazen militanteen kopurua aldakorra delako. Atxikitze kanpainak urte-hasieran eginez gero edo mobilizazio bolada delarik, kidetza asko emendatzen da. Eta, banaketa engaiamendu adinean ere ageri da. 30 ikasle militanteetatik hamar 18 urterekin konprometitu dira, sei 19rekin, bost 21rekin, beste bost 20rekin eta bat 17, 22 eta 23 urterekin. Aldea ikasle ibilbideei loturik dago, errepikapenek eragin handia eta zuzena baitaukate; baita karrerari ere, masifikaturiko karreretan matrikulatzen diren ikasleak orohar lehendabiziko edo bigarren urtearen hasieran engaiatzen direlako. Karrera selektiboetan ikasten dutenek, aldiz, nahiago dute lehen bi urteetan beren etsaminak lortzea, hor egiten baita hautaketarik gogorrena, ondoren konprometitzeko.

Eta atomizazio bera soma dezakegu egitura militanteetan.

2.1.2. Egitura militanteen dibertsifikazioa

Esanguratsuena, zalantzarik gabe, erakundeen biderkatze ikaragarria da eta horrekin batera organizazio-motena, sindikatu, korporazio, alderdi politiko autonomo eta klasikoekin. Sindikatuen banaketa 1961ean hasten da FNEFen

sorrerarekin, De Gaulle-Debré gobernuak lagundurik. Baina, 68ko maiatzeko gertakizunek prozesua areagotuko dute MARC eta UNIn eraketarekin eta, 1971ean, UNEF handia bi erakundetan zatituko da, UNEF-Renouveau bata eta UNEF-Unité Syndicale bestea. 1980a itxaron beharko da UNEF-Unité Syndicale UNEF-Indépendante et Démocratique bilakatu dadin. Sozialisten, rocardianoen eta trotskisten arteko berrosaketa bizi batzuen emaitza da. UNEF-Renouveauk UNEFen izena hartuko du eta UEC zein JCREko komunistez osatua izango da. 1976ean, aldiz, MAS eta COSEF erakundeak sortuko dira.

Gaur egun, Bordelen, bi UNEFez gain, eskubiko UNI eta ezker muturreko PSA sindikatuak daude. Azkenik sorturikoa RE eskuin-muturreko sindikatua da, Frente Nazionaletik hurbil kokatzen dena, daukaten egoitza komunak adierazten duen modura. Aniztasunaren arrazoiak ondokoak dira: politizazioaz gain, batetik, ikasle militanteen ezaugarri soziologikoen ezberdintasunari loturik dago, beren jatorriak, ibilbideak eta interesguneak oso indibidualizatuak baitira; ondorioz soilik beren ezaugarriak dituzten militanteekin identifikatzen dira. Bestalde, ikasle-militantzia erakundeen zatiketari oinarritzen da, korrante bakoitzak bere ikuspegia ezarri nahi baitu. Ekintzaren eta mobilizazioaren ahultzearekin ere jarrera zirkunstantzialak garatzen dira eta, garrantzi gabeko xehetasunetan sustraitzen diren liskarrek, hainbat kasutan, zatiketara eramanez.

Korporazioen garapena 70. hamarkadaren erdialdean kokatzen da eta, zehazkiago, 1975ean, CLEFen osatzearekin. Zuzenbideko, Medikuntzako, Ekonomia Zientzietako, Farmaziako eta Eskola Handietako elkarte nazional frantsesak biltzen ditu. Ondoren benetako garapen baten aurrean aurkituko gara hiri bakoitzean, karrera edo UFRen mailan, erakunde franko osatu baitira, sindikatuen zein eskubiko korporazio zaharren ereduak egotziz. Eta, 1989ean, FAGEa sortu zen, ehundaka elkarte batuz. Bordeleko korporazioei so eginez gero, hain dira anitzak non ezinezkoa zaigun denak izendatzea. Bordele II unibertsitatean honakoak aurki genitzake: Atypie Soziologian, APE Psikologian, l'Autre Antropologian, ASE Hezkuntza Zientzietan, Carabins Medikuntzan, GED 33 Destistan, Mascotte MASSean, Anica kultura-erakundeak, etabar.

Azkenik, garapena ezagutu ostean alderdi politiko klasikoak eta autonomoak mantentzen dira gaur egun. Alderdi horiek 50. eta 60. hamarkadetan sortzen hasi arren, 70. hamarkadan izan dute protagonismo garrantzitsuena. Lehendabiziko alderdia UEC izan zen agertoki militantean 50. hamarkadan agertuz, baina 1963ra arte itxaron beharko da ikusgarritasuna lortzeko, UNEFen “ezkerrerako bihurtu-nearekin”. Ostean, JCR eta ESUren txanda izango da. 1975ean, eskuinean ere sortzen dira, besteak beste, CELFarekin. Bordelen, gaur egun alderdi ezberdinak daude, hala nola, JCRen osagaia den UEC, LCRi afiliaturik dagoen JCR edo PSen gazteria den MJS. Eskubian, EEIL erakundeak dago, funtsean Bordele IV unibertsitatean kokatuta. Azkenik, alderdi autonomoak atzeman genitzake, SCALP eta Grenierren kasuan bezala.

Bestalde, kontuan hartzekoa da gaur egungo ikasle militanteak Frantzia osoan aurki genitzakeela eta ez soilik Parisen edo probintziako hiriburuetan. Izan ere, erdigune handiez gain hainbat unibertsitate sortu dira, batez ere hiri ertainetan; hori dira adibide gisa Paue eta Baionako unibertsitateak edo Larrotxela. Egoera hori

1982an indarrean jarritako deszentralizazio-legearen ondorio zuzena da. Halaber, batxilerra + 2 urteko formakuntza franko agertu dira: BTSak zein Eskola Handietarako Prestakuntza Klaseak, funtsean lizeoetan kokatzen direnak. Egoera horrek nortasun kolektiboa eta lan-harremak eragozten ditu. Horrekin batera, 68ko maizteko mobilizazioen ostean, Estatuaren politika erabat aldatu da unibertsitateen kokapen geografikoari dagokionez, harrezkero hiri-inguruetan eraikiak izango baitira.

Une berean, Eskola Handiak, Unibertsitateak eta Formakuntza Teknologikoak urruntzen doaz. Eskola Handiek egiten duten selekzio altuaren bitartez, biharko eliteak formatu nahi dituzte eta ospeaz gain dirulaguntza oparoenak eskuratzen dituzte. Unibertsitateak, ordea, ikasleen masa nagusia jaso arren, aurrekontu eskasa du, eta Formakuntza Teknologikoak ikasketa motzak izateaz gain enpresen eskaerei egokitu behar dira. Bestalde, karreraren aniztasun izugarria ezagutu dugu 60. hamarkadatik aurrera, karrera eta adar berrien sorkuntzarekin. Horrez gain, hirien arabera karrera berak balio eta ospe ezberdinak ditu. Azkenik, urteak eta zikloak emendatu egin dira; baita ziklo bakoitzaren barruan diren aukerak ere.

Beraz, ohartzen gara militantismoa heterogeneizatzen doala ikasle militanteen interes, kokapen, balore zein errolen ezberdintzearekin batera, horrek dakarren desintegrazioarekin.

2.2. Desintegrazioaren errealitatea

2.2.1. Praktika banatua

Hain zuzen ere, heterogeneizazioak praktika militantearen desintegrazioa dakar, aktibitate eta soziabilitate militantea urruntzen baitira. Alde batetik, geroz eta ikasle militante gehiago konprometitzen dira soziabilitateaz gozatzeko. Berentzat, lagunak, une gozoa eta bikotea osatzeko aukera da. PSAko kide batek bere buruari galdetzen dio, azken finean, ea militanteak ez diren ongi pasatzeko eta taldeak ematen duen berotasuna ukaiteko konprometitzen eta ez arrazoi ideologiko edo politikoentzako. Militante horiei asko kostatzen zaie traktak banatzea, afitxak kolatzea eta eztabaidak antolatzea. Bilkuretara doaz baina entusiasmorik eta jarrera eraikitzailerik gabe.

Beste aldetik, hainbat kideren ustez, militantismoa aktibitateetara mugatzen da. Lehenek, Bordele IVko UNEFeko lehendakariaren kasuan bezala, aktibitateak militantismoaren esentzia irudikatzen dutelako. Seriotasuna da beren ezaugarririk azpimarragarriena; baita gaitasuna ere, dosierak ongi ezagutzen dituztelako eta bilkurak ondo gidatzen dituztelako. Maiz soziabilitatearen aurrean mespretxua ageri dute. Bigarrenak, aktibitateetan gelditzen dira beren bizitza ez delako militantismora mugatzen. Hori dela eta, bizitza sailkatzen dute ikasle, gazte eta militante esferak ongi bereiziz. UNEF-IDko kide batek dioenez, «bestela beti pertsona berak ezagutzen dituzu bai unibertsitatean bai kanpoan. Horrek esan nahi du gai berdinez hitz egiten duzula, erreferente berak dituzula, kanpoko jendea geroz eta gutxiago ikusten duzula, baita ikasketak alde batera uzten dituzula ere».

2.2.2. Organizazio zatituak

Pareko konklusioa atera genezake organizazio militanteei buruz, erakundeen eta kideen arteko lotura hautsi egin baita (Frieberg, 1993). Zentzu horretan ezin da gehiago instituzioez hitz egin, erakunde militanteak ez baitira gai baloreak arau zein erroletan eta, azken hauek, nortasunetan transformatzeko. Kideen integrazio ahalmenari so eginez gero, ageri da militanteek ez dituztela norma eta errolak barneratzen. Sarritan, zailtasunak dauzkate izendatzeko eta, aipatzen dituztelarik, ez daude ziur, duda ageri baitute. Eta, argiki ikusten dituztenean ere, ez dira beren errolarekin nahasten, beti distantzia nabari baita. Dena pasatzen da errolekin jokoan arituko balira bezala, modu horretaz beren nortasuna babestuz.

Erregulazio ahalmena ere kolokan dago: alde batetik, ikasle militanteek ez dituzte arau guztiak argiki ikusten, batez ere informalak direlarik eta, beste aldetik, ezagutzean ere ez dituzte beti errespetatzen. Hortik dator, lehiaketa handi bezain ez arautua. Izan ere, militanteek arduradun postuetara ailegatu gura dute aurre-faseetatik pasa gabe. Konkretuki esan nahi du kide gazteek segidan komunikabideen aurrean agertu nahi dutela, traktak banatu gabe edo permanentzia heldu gabe. Beraz, kargu bakoitzarentzat hiruzpalau pertsona aurkezten dira. Bestela esanda, kideek iristeko aukera objektiborik ez eduki arren, dauzkaten errekurtsioak murrizak izanik, lehian sartzen dira. Horrek gatazkak sortzen ditu, etorri berriak zigortuak direlako eta esperientziadunek ez baitute jarrera hori onartzen, beraiek sakrifizioak egin baitituzte kargu horietara iritsi ahal izateko.

Formakuntzaren kasuan gauza bera da, erakunde militanteak ez direlako beren gizarte/unibertsitate egitasmoak barnerarazteko gai. Harrigarria bada ere, ikasle militanteei kosta egiten zaie beren erakundearen egitasmoa agertzea. Aspektu batzuk aipatzen dituzte, eta memoriari dei eginez edo ideia-loturaz beste aspektu batzuk agertzen dituzte. Ez dago inolako isurkortasunik. Gizarte-proiektua katekesia balitz bezala erreztatzen zen garaia agortu da. Horrez gain, ez dira egitasmoarekin beti ados; zenbait ideia bereganatzen badituzte, beste batzuk botatzen dituzte, eta kanpokoak gehitzen dizkiete. Adibidez, gizarte komunistaren partaideek diote egitasmo horren arabera ekinez gero zanpatuak izango lirakeela, zeren gaur egungo gizartea ez dago berdintasunaren edo elkartasunaren gainean oinarritua. Halaber, ez dira beren erosotasunari uko egiteko prest.

Azkenik, dominazioek zeuzkaten legitimazioa galduz doa. Denbora aurrera joan ahala, emazteak, gazteak eta gutxiengoak, jasaten dituzten dominazioez jabetu dira eta ez dute egoera hori haboro onartzen. Emazteek diote beren ekarpena ez dela aski kontuan hartua, ez direla arduradun karguetara ailegatzeko, eta militanteek hitz matxistak erabiltzen dituztela. Halaber, gutxiengoek ez dute onesten adierazten dituzten kritikak edo egiten dituzten proposamenak ez kontuan hartuak izatea. Ondorioz, gatazkak orokortzen eta ezberdintzen dira. Ez dira nahi eta nahi ez agerikoak eta krisi irekien sinonimoak. Maizenik, latenteak izateaz gain, eguneroko harremanetan nabarmentzen dira, agresibitatean, komunikazio eskasean edo kritika ez zuzenean gorpuztuta. Eta gatazken orokortzeak beren instituzionalizazioa zaildu du, barne-ordena kolokan jarritz.

2.2.3. Ekintza kolektiboen integrazio eza

Kasu honetan ere zatiketa nabari da ekintza kolektiboak autonomizatuz baitoaz. Erakunde-mota bakoitza akzio kolektibo-tipo batean espezializatu da: korporazioak laguntza materialean, sindikatuak ikasle estatusaren hobekuntzan edo babesean, alderdi politiko klasikoak dominazioen aurkako ekintzan eta alderdi politiko autonomoak kritika kulturallean.

Hain zuzen ere, korporazioak ikasleen laguntza materialean zentratu dira. Zehazki, ikasleak beren ikasketak lortzera laguntzen dituzte, fotokopiak, ariketa zuzenduak eta prezio txikiko liburuak salduz. Paraleloki, laguntza hau ordainduak diren ikastaldiak enpresetan egitean oinarritzen da, horren bidez ikasleek lanbide esperientzia lortzeko aukera dutelarik. Azkenik, militante korporatistek tutoretza egiten dute ikasle gazteei metodoak erakusteko, are gehiago dakigunean Medikuntza eskola pribatuek lehen urteko etsamina lehiaketara prestatzen dutela 10.000 liberaren truke. Bestalde, ekintza-ilara bat ikasleen bizi modua hobetzeko erabilia da: edarien eta gozokien saltzetik, jaien edo poteoen antolakuntzara. Horrez gain, erakunde batzuetako kideek fakultateen arteko kirol txapelketak antolatzen dituzte, Zientzia Politikoetako BDEk egin ohi duen erara. Azkenik, bidaia agentziaren errola ere joka dezakete asteburuetarako edo eskiatzeko irteerak antolatuz.

Ekintza honek tankera protestatzailea ere hartu du. Funtsean bi motatako mobilizazioak izan dira. Batetik, ikasle militanteek ekintzak burutu dituzte existitzen diren zerbitzuen funtzionamendua hobetzeko edo berriak sor daitezen. ARESek kanpainak egin zituen Zientzia fakultateko fotokopia-zerbitzuaren kalitatea hobetzeko baita erizaingo bat sortu zedin ere. Horrez gain, beren saileko aurrekontuaren emendatzea eskatu dute zeren, APEko kide batek dioenez, «aurrekontu unibertsitarioak modu zuzenagoan zatituak izateko borrokatzen gara, Medikuntza bezalako karrerek ez dezaten ia dena ukan». Bestetik, ahalbide gehiago lortzeko mobilizatu dira, irakasle zein lokal anitzago ukan nahian. Ikasle berriak, hiri inguru ezfagoretutako eta maila ertaineko unibertsitateko ikasle militanteak dira egoera material txarrez gehien kezkatzen direnak eta hobekuntza indar handienarekin eskatzen dutenak. Zeren, fakultatearen egoera unibertsitatearen eta bertan dauden ikasleen gutxiestearen adierazle bilakatzen da. 1987tik aurrera «zenbait greba izan ziren sarrerarako aurrekontuen baldintzen aurka» (Galland eta Oberti, 1996: 106).

Sindikatuak aldiz, ikasleen estatusa hobetu edo, gutxienez, babestu gura dute funtsean. Lehenik, UFR, CA eta CEVU kontseiluetan esku hartzearekin gauzatu da. Era berean, militante sindikalak batzordeetara joaten dira, osasunbidekora, segurtasunekora edota liburutegiarena. Kontseilu horietan, ikasleen ordezkaria izateaz gain ikasleak babestu, proposamenak egin eta notak hartzen dituzte. Egia esan, ikasle militanteen lanik garrantzitsuena noten hartzea da zeren, diotenez, «administrazioak ez ditu gure proposamenak eta kritikak kontuan hartzen. Hitza hartzen dugunerako maiz erabakiak jada hartuak dira. Hori dela eta, asko ez gara kontseiluetara erregulariki joaten». Horrez gain, administrazioarekin arazoak dituzten gazteak laguntzen dituzte: «Urte hasieran, ikasle berriak pixka bat galdurik dabilta, ez dakite nola egin eta zer atetara jo».

Militante sindikalek ere beren helburua mobilizazioen bidez defenditu dute. Zenbaitzuk, ikasleentzako laguntzak lortzea eta ondoren emendatzea zuten helburutzat. Gaur egun, adibidez, UNEF-IDK "ikasketen alokazioa"-ren aldeko kanpaina martxan jarri du, horretarako Bordeleko kanpusean 3000 izenpetze lortuz. Halaber, UNEFek bekak igotzea eta onuradunen kopurua handitzea eskatzen du aspaldidanik. Mobilizaziorako beste arrazoi garrantzitsu bat, selekzioaren sendotzea da. 1986ean Devaquetren proiektuaren kontrako mobilizazioak horregatik abiatu ziren, ez baitzuten onartzen selekzioa unibertsitatearen sarreran izatea. 1995eko apirilean, ikasle militanteak IUFMera sartzeko aukeren murrizketari kontrajarri ziren; baita 1997ko otsailean eta martxoan ere, Agregaziorako postuak %21ez txikitu zituztelako eta CAPESarenak %13z.

Alderdi politiko autonomoak (JCR, SCALP eta Grenier), aldiz, kritika kulturalen zentratu dira, animazio kulturalak, hitzaldiak, eztabaidak edo mahai-inguruak antolatuz. Grenierrek, adibidez, Chiapas, anti-faxismoa edo apolitismoa eta ikasle ordezkartzari buruzko kolokioak antolatu ditu; baita fakultateen arteko bilkurak ere, militantismoaren praktikaz zein diskurtsoaz berba egiteko. Militante autonomoen kritikak beste itxura batzuk har ditzake, hala nola erakusketak, edo satira aldizkarien osatzea eta hedapena. Artikulek ikasleak informatu nahi dituzte unibertsitatean gertatzen denari buruz, eta pentsarazi nahi dute fakultatearen ibilmoldeaz eta gertakizunez testu kritikoagoak eskainiz. Aldi berean, Grenier bezalako erakunde batek idatziak egiten ditu eztabaidarako zurkaitzak diren gaiez hausnarketa bat eragiteko.

Militante autonomoen ekintzak itxura protestatzailea hartu du, batik bat gizakiaren eskubideak kolokan badira. Etorकिन aurka plazaratutako hitz arrazistek eta xenofoboek Grenier erakundea mobilizazioak antolatuz eta haietan parte hartzea eraman du. Gauza bera gertatu zen Pariseko Saint-Bernard elizan gose greban zeuden inmigrante irregularrak bortizki kaleratu zituztenean. Parekoa gertatu zen bortizkeriaren adierazpenaren aitzinean, estatutik nahiz eskuin muturretik etorri direnean. 1996ko apirilaren 6an, Bordele IVen, REtik hurbil dagoen eskuin muturreko talde baten jaisialdi batek hiru zauritu egin ondoren, elkarretaratze bat eta hitz-hartze publikoak izan ziren. Protestaldiak izan ziren poliziaren bortizkeriaren ondoren ere, eta ezagunenak Malik Oussekinen hilketaren ondokoak izan ziren, Devaquet egitasmoaren aurkako mobilizazioak heriotzaren ostean handitu baitziren.

Ekintza politikoa alderdi politiko klasikoen (MJS, JC, JCR) berezitasuna izango da. Dominazioei aurre egiteko eztabaidak antolatu dituzte, intelektualak, sindikalistak eta politikariak gonbidatuz aktualitateko gaien inguruan hitz egin dezaten. Alderdi politiko klasikoetako militanteek hauteskunde-kanpainetan esku-hartu dute afiliatuak diren alderdiei laguntza emanez. Hauteskunde nazional frantsesendako laguntza, alderdi batendako bozkatzeko deialdia egitetik, JCRen kasuan bezala, laguntza eraginkorragora joan da, izan dadila traktak banatuz edo afitxak kolatuz. UECek Alderdi Komunistaren aldeko kanpaina eraman du, hautagai komunisten lortzeak ikasleei ekar diezaikeena azpimarratuz; eta UNlko ikasle militante frankok, Chirac-en alde egin zuten lehendakaritzarako hauteskundeetan.

Hala ere, sarrienetan, ekintza politikoa mobilizazioetan adierazi da, hainbat kasutan manifestaldi handiak lortuz. Adibidez, Golkoko Gerraren aurka suertatu

zirenak 1990ko irailaren eta 1991ko martxoaren artean (Durand, 1992: 211-212). Manifestazio horietan UEC eta JCREko kideek antolaketan eta manifestazioan parte hartu zuten. Inmigrazioaren aurka osatu diren legeen ondoren ere sortu dira mobilizazioak. 1993ean Pasqua legeak eta 1995ean Debrérenak protestaldi franko bezain oparoen eragileak izan ziren. Une berean, garrantzi handiko eskaria izenpetua izan zen lege horien aurka, gizarteko sektore ezberdinek sustengatua. Orohar, ikasle militanteek paperik gabeko etorkinak lagundu dituzte, ez ditzaten beren herrietara bortxaz bidali.

Eta, militantismoaren desintegrazioak eraginak eduki ditu.

2.3. Zailtasunak baina irekidura eta subjektibazioa

Izan ere, ondorio ezkorretatik hasita, ikasle militanteek jasaten dituzten tentsioak aipatu behar dira, zeren militantismoaren osagaien bereizketak gogorki bizi dituzte. Praktika militantearen kasuan, lehenik, lan guztia militante gutxi batzuen eskuetan gelditzen da, horrek dakarrek estresarekin, eta, une batetik gora, militantismoa uztera eramaten ditu zamaren pisuaren poderioz. Epe motzerako izan daiteke baina hainbat kasutan behin betirako da. Bigarrenik, soziabilitatera interesatzen diren pertsonen kopuruaren emendatzeak eraginkortasun eza dakar, ez baitira behar bezala konprometitzen eta egiten duten lana kalitate txarrekoa delako. Hirugarrenik, kide oso aktiboen arabera menpekotasuna sortzen da, beraiek baitira erakundearen burumuin eta birrikak. «Pertsona horiek alde egiten dutelarik, paralisia somatzen dugu. Asko kostatu zaigu berriro dinamika bat sortzea eta eragina du ekintzan, ez baikara iraunkortasuna ziurtatzeko gai». Laugarrenik, motibazio urria inplikatzan du, kideak ez direlako egitasmo baterako konprometitzen; hori dela eta, zaila da beharrezko elkarlana segurtatzea.

Gauza bera gertatzen da erakunde militantearen desintegrazioarekin. Batetik, integrazio ahulak zentzu gabe uzten du organigrama eta, ondorioz, ikasle militanteek ez dute norma eta errolen arabera jokatzeko. Horrez gain, eraginkortasun arazoak izaten dira kideek ez dituztelako egokituak zaizkien eginbeharrak betetzen, organizazio osoa disfuncionaraziz; eta botere gatazkak sortzen ditu, militante batzuek besteen kompetentziak hartu baitituzte. Bestetik, erregulazio urriak lehia areagotu du, dakarren gatazka interpertsonalarekin; eta egoerak kooperazio eskasa ekarri du, kideak norgehiagokako giro batean baitira. Horrez gain, prestatzeko zailtasunak gaizkiulertuei loturiko liskarrak sortu ditu; kideek geroz eta motibazio ahulagoarekin jardun dute eta militanteen diskurtsoak koherentzia xumea dauka. Azkenik, legimititatearen galerarekin eta gatazken instituzionalizazio-ezarekin, kideen arteko harremanak txartu egiten dira, dominatuek gero eta gaizkiago bizi baitituzte jasaten dituzten menpekotasunak. Eta, gatazkak orokortzen eta ezberdintzen dira, erakundearen funtzionamenduari kalte eginez.

Ekintza-moten erabilera espezializatuak ere hainbat tentsio sortu ditu. Lehenik, ekintza kolektiboaren segmentazioak eraginkortasuna murrizten du, ikasle militanteak ez baitira gehiago indar harremanak sortzeko gai eta gauza bera esan daiteke mobilizazio-ahalmenari dagokionez. Bigarrenik, egoera honek ikasleen arabera sinesgarritasuna errausten du. Sondeoen eta inkesten arabera, ikasleen erdiak baino gehiagok uste du militanteak ez direla beren interes eta esku-bideak aldezteko gai. Hori dela eta, erakundeetan engaiatzeko nahia ere murriztuz

doa. Zentzu horretan, ikasle-militantismoaren aukera urria da, ez dagoelako ekintza motak integra ditzakeen erakunderik. Hirugarrenik, administrazioaren eta botere publikoen aurrean, interlokutore estatusa galtzen dute, ez direlako ikasle-mundua-
ren ordezkariak.

Hala ere, azpimarratzekoa da militantismoaren heterogeneotasuna bere desintegrazioaren arduraduna bada, bere irekiduraren sinonimo ere badela, aktore eta egitura militante berrien sarrera ekarri duelako. Aktore-kategoriei dagokienez, agerian geratu da feminizazio eta demokratizazio prozesuak suertatu direla, bai eta adin zein ikasketa-ibilbide ezberdinetako pertsonak sartu direla ikasle-militantis-
moan. Egitura militanteei dagokienean, korporazioen garapena da aipagarriena, eta hainbat faktorek esplika dezake. Batetik, sindikatuen politizazioaren kontrako erreakzioa da, zeren alderdi interesen aldezteko tresna bilakatzeaz gain ikasle militanteen ekintzaren eta engaiamenduen oztopo bat bilakatzen da, ikasleen zein irakasleen partetik estigmatizatuak baitira. Ondoren, ikasleen eskaerari erantzuteko da zeren, ikasleentzako, erakunde militanteen eginbeharra ikasketa-baldintza materialak hobetzea eta eguneroko lana erraztea da (Le Bart eta Merle, 1997: 147). Bestetik, ikasleak korporazioei errazago identifikatzen dira, hobekiago defendatuak eta ordezkatuak sentitzen direlako. Era berean, erakunde horietan hurbiltasuna eta berotasuna aurkitzen dute karreraren mailan antolatuak baitira.

Bestalde, militantismoaren desintegrazioak kideen subjektibitateari toki handiagoa utzi dio. Gaur egun, militantismoaren zentzua ez du erakundeak ematen, militante bakoitzak baizik, dauzkan ahalmenekin. Ondorioz, ideologia eta baloreak individualizatzen doaz, bakoitzak bere ideologia sortzen baitu, atsegina zaiona gordez eta bestea botaz. Halaber, ezkerreko zein eskuineko ideologiaren arteko bereizketa argiak aniztasuna dakar, eta berkonposatuei uzten die lekua. Horrela, eskuineko militanteek gizonen eta emazteen arteko berdintasuna edo justizia soziala aipatzen duten une berean, ezkerreko kideek individualismoa bereganatzen dute. Zentzu horretan, kategoria analitiko klasikoak ez dira lehen bezain operati-
boak.

3. Militantismo berrintegratutz

Militantismoaren desintegrazioak bere irekidura zein subjektibazioa ekarri badu ere, tentsio larriak eragin ditu. Izan ere, errepresentatibitate ahulak, mobilizazioak bultzatzeko ahalmenaren galera, erakundeen zatiketa eta barne gatazkak, militante kopuruaren jeitsiera, ikasle militanteen arteko harreman eza, gizarte eta unibertsitate proiektuen sinesgarritasun eza, dakar. Egoera honen aurrean, 90. hamarkadatik at, ikasle-militantismoa berreraikuntza lan bat egitera eramana izan da, integrazio minimo bat mantentzeko asmoarekin. Ikasle militanteek, indibidualki edota kolektiboki, lan amaiezina egin dute beren ahalmenen arabera.

3.1. Berrintegrazio ahalegina

3.1.1. Praktika bateratua

Praktika militantearen zatiketak planteatzen zituen arazoaren aurrean, ikasle militantismoak lan bat egin behar izan du barne-batasunari eustearren. Lan horrek itxura asko hartu ditu. Lehenik, aktibitateen banaketa formalizatzen saiatu dira,

erakundearen organigraman edo estatutueta ezarriz. EE taldean gertatu zen zeren, bestela, Administrazio Kontseiluko partaideak eta, batik bat, Bulegoko kideek lan guztia egiten zuten. Azpimarratzekoa da neurri berria ez zela erresistentziarik gabe aplikatu, hainbat militante inplikatzera bortxatzen baitzuten. Halaber, Carabinsen ezin da urte bete baino gehiago egon Bulegoan edo dossier garrantzitsu baten karguan.

Bigarrenik, soziabilitateak militantismoan daukan garrantzia azpimarratu dute erakundeek. Funtsean, eztabaidetan edo bilkuretan gauzatu da. Erakutsi nahi izan dute soziabilitatea, aktibitate militantea bezalaxe, militantismoaren osagaia dela eta bata zein bestea txanpon bereko bi aldeak direla. Esaterako, UECn, soziabilitatea garatua zelarik kide aktibo asko zegoen. Izan ere, klaseen ostean, egoitzan biltzen ziren hitz egiteko edo kafe bat hartzeko eta ostean bilkuretan gelditzen ziren. Era berean, soziabilitatearen eta aktibitateen mugan diren ekintzak praktikan jarri dituzte: hala nola sustengu jaiak, manifestazioen ostean basoerdi baten hartzera joatea edo bilkuren ondoren elkarrekin afaltzea, PSAko kideek Bordeleko St Michel auzoko jatetxean egiten duten erara.

Hirugarrenik, erakundeetako zenbait kide liberatu dituzte. Funtsean bi erakunde-motak egin ahal izan dute: korporazio handiek eta ordezkaritza nazional frantsesa duten erakundeek. Lehenengo kategorian Medikuntzako Carabins erakundea aipa daiteke, azken urte hauetan militantismotik bizi den liberatu bat baitauka. Bere funtzioa permanentziak edukitzea, komunikatuak idaztea, administrazioari eskakizunak egitea edo eskuizkribuak idaztea da besteak beste. Baina horrek dirua suposatzen du eta bi eratarata lortzen dute: kideen kotizazioen bidez eta unibertsitatearen diru-laguntzei esker. Bigarren kategoriakoen egoera berdintsua da. Hain zuzen ere, UNEF-IDn, liberatuak Bulego Nazionaleko kideak dira, hau da, hamar bat pertsona.

3.1.2. Erakundeak berrosatzerantz

Gauza bera esan daiteke erakunde militanteei buruz. Hor ere, militantismoa erakundearen eta bere kideen arteko harremana estutzen ahalegintzen da, batasun lana eginez. Erakundearen integrazioa bermatzeko, organigrama koherente bat eraiki du, ahal den mailan zentzua emanez. Horretarako, organigrama erakundearen baloreen kristalizazioa izan da eta, ikusgarritasuna eman diote, urtean zehar aipatuz eta gazteei argiki erakutsiz. Zentzu horretan, ikasle erakunde batzuetan tutoretza-mota baten berrikuntza ikusi da, esan nahi baita esperientziadunek gazteagoak lagundu eta babestu dituztela, Carabinsen bezala. Horrez gain, taldearen kohesioa soziabilitatea garatuz lortu dute, festak edo poteoak antolatuz, baita bilkuren ondoren elkarrekin ateraz.

Erregulazio eskasak ere lan egitera eraman ditu. Lehenik, ongi selektiboetara iristeko arauak argiki finkatu dituzte, kide bakoitzak jakin dezan zein diren fase ezberdinak eta inork ez dezan esan ez zekiela. Batzuetan bilkurak egin dira, baina maizenik eguneroko bizi militantean adieraziak dira, batez ere ezjakitunek galdeztzen dutelarik edo arauak ez dituztelarik ohartarazten. Zentzu horretan, zigor-sistema eraberritu eta aplikatu dute, iraganean ez baitzen beti kasua. Grenierrek, auto-kudeaketari loturiko printzipioak berretsi ditu, errespetatzen ez dituztenak zigortuz. Horrez gain, ongi selektiboak ezberdindu eta bidertu dituzte bakoitzak bere saria

eta errekonozimendua izan dezan. UNEF-ID sindikatuan adibidez, CEVU, CA eta UFR kontseiluetako karguak ezin dira Hiriko Bulegoko edo CASEko lehendakari postuekin pilatu. Era berean, Administrazio Kontseiluetan kargu berriak sortu dira, eginkizun zehatzarekin nahiz gabe. APE elkartean, erakundearen komunikazio-arduradunaren kargua sortu da, kide baten sartzearekin eta berak proposatu ondoren.

Halaber, kideak formatzeko zailtasunei aurre egiteko, berreraikuntza lan bat egin dute. Lehenik, erakundearen gizarte zein unibertsitate egitasmoei sinesgarritasuna emanez. UEC alderdi komunistak, klase gabeko gizartearen helburua ez deusestatu arren, ez du eguneroko bizian aipatzen; nahiago du gizarte justuago batez hitz egin, eta horretarako aberastasuna berbanatu beharko litzateke. Era berean, korporazioek nahiago dute unibertsitatera mugatu. Beren egitasmoa fakultateko ikasketak zein bizi baldintzak hobetzea da, zeren militanteak ohartu baitira egitasmoa praktikan jarri izanak indarra eta sinesgarritasuna ematen diola. Halaber, militantearen figura berrindatu dute gratifikazio sinbolikoak emanez, publikoan gorai patuz batik bat. Bigarrenik, kanpoarekiko itxidura praktikatu dute, barne kohe-sioa handitzeko. Bordele leko UNEF sindikatuko kideek jarrera hori dute, arriskua geto bihurtzea bada ere.

Azkenik, ez-legitimizazioaren eta ez-instituzionalizazioaren aurrean, jarrera berari ekin diote. Alde batetik, legitimitate berriak sortu dituzte eta, gutxienez, zilegitasun zaharrak eraberritzen saiatu dira. Adibidez, gehiengoaren erabakiak onar daitezten, legitimitate legal-razionalari dei egin diote, esanez demokratikoki eta erakundearen arauen arabera hautatuak izan zirela eta, beraz, eskubide osoa dutela. Beste alde-tik, eskakizun anitzen aurrean, aukerak egin behar direla onartarazi dute. Ikasle militanteei esan diete eskakizun guztiak ezin direla une berean onartu eta aukerak egin behar direla, jakinik etorkizunean besteek ere erantzun positiboa edukiko du-tela. Bitartekari funtzioa berreraiki dute. Azkenik, gutxiengoaren kritikak eta propo-samenak integratzera konprometitu dira. UNEF sindikatu komunistan korrante bat soilik onartua da baina, trotskisten alde egingo zuten mehatxuaren ondotik, erakundea beren tesiak kontuan hartzera engaiatu da.

Eta erakundearentzako egia dena, egia da ekintza kolektiboarentzako ere.

3.1.3. Ekintza kolektibo berria

Hain zuzen ere, ekintza kolektibo ezberdinen arteko bereizketak sorturiko ten-sioak murriztu guran, ikasle militanteek hainbat desmarxa egin dituzte. Batetik, kanpaina komunak praktikatu dituzte, alderdi, sindikatu zein korporazioak helburu berdinen inguruan bilduz. Bordelen izandako "aste anti-faxista" ezkerreko erakun-de gehientsuenek antolatu zuten. Eztabaidaz, filma baten emanaldiaz manifestazio baten antolakuntzaz osaturik zegoen kanpaina. Jakin behar da kanpaina hori azken aldian urtero suertatzen dela. Bestalde, Bordele leko UNEF eta ARES kor-porazioek kanpaina komuna egin zuten Zientzietako DEUGaren aurka. Izan ere, Frantzia osoan Zientzietako DEUGa lortzeko 36 modulu lortu behar badira, Bor-delen 40 eskuratu behar dira titulu bererako. Administrazioarekin hitz egiteak ez zuela emaitzarik ematen ikusita, petizioak eta ondoren manifestazioak antolatu zituzten. Halaber, unibertsitate berean, kanpaina bat egin zuten iraileko sesioa berriro ezar zezaten.

Bestetik, erakundeak bata bestearengana hurbildu dira. Lehenik, CEVUK, CAK eta UFRek kontseilu-hauteskondeetarako zerrenda bateratu bat osatu dute. Kasu aipagarriena Bordele IIIⁿ suertatu da, non UNEFek eta PSAk bat egin duten erakundeen banaketari aurre egiteko. Bigarrenik, beren harremanak eguneroko lanean bildu dituzte. Sarrienetan proiektu jakin baten inguruan biltzen dira, eta horretarako hainbat bilkura antolatzen dituzte. Grenier eta PSA 1996an bildu ziren aldizkari alternatibo bat sortzeko helburuarekin eta, denbora joan ahala, ahalbide teknikoak eta finantzatzeko moduak bildu arren, idazle erregularrik ez zutenez, ez zen gauzatu. Gisa guziz, egitasmoak porrot egin izanak, hobeki ezagutzeko aukera ematen du eta ostean sortu daitezkeen proiektuen lorpena lagundu dezake.

Azkenik, erakundeak ekintza-tipoak lotzen ahalegintzen dira. Adibidez, PSA ezker muturreko sindikatuko kideak, ikasle estatusaren defentsan aritu dira: 120 laguntza apartekoak lortuz edo bi aldiz errepikatu zuten ikasleentzako 30 derogazio ukanez. Era berean, UNEF-ID sindikatuak kritika kulturala erabili du, "arrazakeriaren aurkako astea" antolatuz edo Frantziaren politika afrikanoaren inguruan eztabaida prestatuz. Azkenik, EE korporazioak unibertsitateetako kontseiluetan esku hartzen du ikasleen interesak aldeztuz, beren ikasketa-balditzak hobetu nahian. Halaber, ikasleek arazoak dituztelarik bai administrazioarekin baita irakasleekin ere, gauzak konpontzen saiatzen dira, besteak beste, pertsonalki ikustera joanez eta, ahal den mailan, aferak diskretuki konponduz. Azkenik, UNEF-IDko ikasleen bizia erraztu nahian, Bordele IVⁿ duen egoitza eraberritu du, atseginagoa eta erakargarriagoa izateko, ikasleak joan daitezen eta unibertsitatean bizi dituzten uneak gozoagoak izan daitezen.

Beraz, agerian gelditzen da ikasle-militantismoa bere gutxiengo integrazioari eutsi nahian dabilela.

3.2. Berrintegrazio-lanaren ondorioak

3.2.1. Heterogeneitatearen gelditzea

Izan ere, lan etengabearen bidez, ikasle militanteak militantismoari gutxieneko batasun bat ematera iritsi dira. Zentzu horretan esan genezake heterogeneizazio prozesua gelditu dela. Militanteei so eginez gero, ageri da ez dagoela orain dela urte batzuk baino emazte gehiago, zeren bizitza pribatuari zein ikasketei lehentasuna ematen segitzen diete. Halaber, eskola-ibilbideen dibertsifikazioa egonkortu da. Hain zuzen ere, azken urte hauetan unibertsitateko sailak mugatzen eta biltzen ahalegindu da Hezkuntza Ministerioa, mundu unibertsitarioa kohesionatu guran. Eta ikasketetan dagoen selekzio altuak prozesu hori indartu du. Jatorri sozialari dagokionez, gauza bera nabari da, zeren goi-mailako eta behe-mailako klaseak ez doaz unibertsitatera edo ez dira militantismoan sartzen, batetik ez direlako gai sentitzen eta, bestetik, bereiztu nahiz.

Militantismoaren egituraren dibertsifikazio-prozesua ere eten da, azken urteetan, erakundeen kopurua egonkortu delako. Bordeleren kasua hartuz gero oharitzen gara alderdi politiko klasikoak, hots, MJS, JCR edo JC mantentzen direla, ez dagoela ez sortzerik ezta desagertzerik ere. Alderdi politiko autonomoen kasuan, kopurua ez da aldatu, baina SCALP desagertu bada Grenier erakundea sortu da, biak ezker muturrekoak izanik. Korporazioek, emendatze txiki batekin batera,

1989an, FAGE federazio nazionalaren barruan batzea erabaki zuten. Azkenik, paisaia sindikala ez da aldatu.

Eta gauza bera esan daiteke militantismoaren berrintegrazioari dagokionez.

3.2.2. Desintegrazioaren oztopatzea

Adierazle gehientsuenak hartuz gero, badirudi desintegrazio prozesua oztopatu dela edo, bestela esanda, gaurko ikasle militantismoa ez dela duela bost urtekoa baino desintegratuagoa. Erakundeen errepresentatibitateak behea jo du. Izan ere, ikasle-erakundeek ikasleen %3a biltzen dute eta erakunde garrantzitsuenak, hots UNEF-IDek, 1991ean 16.000 kide zeuzkan. Bordelen egonkortasun baten aurrean gaude, orohar, fakultateko-erakunde bakoitzak 10 militante dituelako, 5eko gutxiengoarekin eta 15eko gehiengoarekin. Noizean behingo militanteak gehitu behar zaizkio; esan nahi baita, lokalean maiz egoten direnak eta noizbehinka kanpainetan edo praktika militantean parte hartzen dutenak, 15 eta 20 pertsonaren artean dira. Eta azkenik kideak, kotizazioak ordaintzen dituztenak eta egoitzara batzuetan azaltzen direnak, funtsean 200era iristen dira. Carabinsen kasua berezia da, 1.500 kide baitauzka.

Hauteskundeek emaitzek gauza bera diote. 1996ko CROUSEko hauteskundeetan parte hartzea %6,3koa izan da Frantzian eta %6,58koa Bordelen. Baina unibertitate batetik bestera aldeak daude, zeren 1997ko otsailaren 5eko eta 6ko hauteskundeetan, Bordele IIIn parte hartze tasa %8,8koa izan bada, %13ra iristen da Bordele IVen eta, berriz, %5a baino gutxiagora jeitsi da Bordele IIIn. Bestalde, antzeko egonkortasuna ikusten da erakundeen arteko hierarkian, bai eta boto sindikalaren eta boto ez sindikalaren artean ere. Gaur egun boto sindikalak gehiengo osatzen du eta UNEF-ID lehenengo erakundea da FAGEn aurretik. Ikasle-militantismoa bozka apalari egokitu zaio eta CEVU, CA eta UFR kontseiluetan hautagaiak ditu, eskualde eta nazio mailan ordezkariak dauka eta instituzioek intorkutore gisa hartzen dute, bere pisua ahuldu bada ere.

Praktika militanteak zera erakusten digu: aktibitatea eta soziabilitatea bereizi arren, beti dagoela norbait traktak banatzeko, komunikatuak idazteko edo manifestazioak antolatzeke. Ez da seguraski baldintza hoberenetan egina izango, baina maizenik ikasle militanteak konpontzen dira gutxiengo praktika militantea bermatzeko. Une berean, ez dute, iraganean gisara, ikasle munduaren eta gizartearen abanguardia izateko handinahirik, ezta gizartea sustraitik eta bakarrik aldatzeko gogorik ere. Beraz, beharrezkoa den praktika ez da hain garrantzitsua, nahiz eta soziabilitatea ez den inoiz ahaztua. Izan ere, erakundeek egoitzara joanez gero laster oharitzen gara soziabilitatea errealitate bat dela eta geroz eta kontu gehiago egiten diotela. Lokalaren apainketan nabari da; besteak beste, eserlekuak mahai baten inguruan jarriak dira, edariak eta gozokiak saltzen dituzte edo musika atsegina jartzen dute.

Horrek antolakuntzara garamatza. Erakundeak egoera berrira egokitu dira egitura-mota berriak asmatuz. Izan ere, arrakasta gehien duten erakundeek egitura arina eta ez burokratikoa daukate eta militante gutxi eskatzen dute funtzionarteko. Esan nahi baita, praktika militantea mugatua dela eta, batez ere, kanporantz norabidetua dagoela, hau da, militantismoa ikasleei begira dagoela eta ez erakun-

dearen barne funtzionamenduari. Horren bidez eraginkortasuna lortzen da. Halaber, hitz-hartzea dago; batetik, zinez errespetatu behar diren gutxieneko arau batzuk daude, bai barne ibilmoldeari buruz bai bakoitzaren eginbeharrei buruz eta, bestetik, bakoitzaren nortasuna errespetatua da, eta ez da militantea moldean sartzeratik bortxatzen. Aldi berean, erakundearen barne-formakuntza murriztuz doan bitartean, erakundeak bakoitzaren konpetentziak erabiltzen eta koordinatzen ditu. Labur esanda, ez da hainbeste kidea erakundeari egokitzen, alderantziz baizik.

Azkenik, ekintza koletiboaren mailan ere egonkortasuna nabari da adaptazioari esker. 60. hamarkada arte, ikasle militanteak mobilizazioen sortzaileak ziren, esan nahi baita beraiek antolatzen, bideratzen eta zentzua ematen zietela. Baina, 68ko maiatzetik at (Morin, 1968) ahalmen hori galdu dute. Gaur egun militanteek onartu dute ez direla ikasle munduaren abanguardia, eta egoera berrira egokitu dira. Hain zuzen ere, biltzar nagusietan sartzen dira, materiala ekartzen dute, dauzkaten kontaktuak erabiltzen dituzte, baita beren esperientzia ere. Eta botere publikoekin negoziatu behar den unean, interlokutore gisa hautatuak dira, bai ikasleen aldetik eta bai instituzioen aldetik. Halaber, ekintza sindikala ahuldurik egon arren, korporazioen akzioak garapen garrantzitsua ezagutzen du, ikasleei laguntza materiala emanaz eta beren interesak defendatuz. Horrekin batera koordinazioak eta biltzar nagusiak arrakasta garrantzitsua daukate, ikasleen baloreetara egokituagoak diruditelako.

Beraz ikusten dugu ikasle-militantismoa beti bizirik dagoela adaptazio batzuei esker.

4. Ondorioak

Gogora dezagun zein izan den artikulu honek planteatutako galdera eta eman diogun erantzuna. Funtsean ulertu nahi izan dugu zein izan den Frantziako ikasle-militantismoak ezagutu duen mutazioa, bere arrazoi, errealitate eta ondorioekin. Gure hipotesiaren arabera, Frantziako ikasle-militantismoa hiru fasetatik igaro da. Lehen fasean, 1946tik 1963ra doanean, militantismoa integratua zegoen aktoreen eta egitura militanteen homogeneotasunari esker. Ondorioz, militanteek ez bazuten tentsiorik bizi, baztertuak ziren hainbat eragile-kategoria (emazteak, langile-seeameak, ikasle txarrak) eta egitura militante. Alabaina, 60. hamarkadako unibertsitatearen masifikazioaren eta demokratizazioaren eraginez, militanteak eta beren egiturak ezberdintzen joan dira, militantismoaren desintegrazioa ekarriz. Horrek tentsioak eragin ditu militanteengan baina, une berean, ikasle-militantismoa ireki eta subjektibizatu du. Eta 80. hamarkadatik gaur egunera arte doan epean, militantismoaren desintegrazioaren ondorio latzek ikasle militanteak batasuna bermatzeko lana egitera behartu ditu. Berreraikuntza lan horren bidez gutxiengo integrazio bat sortzen ahalegintzen dira, irekidura eta subjektibazioa ahaztu gabe.

Orohar, krisi-sentimendua dago militantismo klasikoa desagertu delako, erregulazio zaharren eraginkortasun eskasa agertuz. Ez dago gehiago eredu argirik eta ikasle militante eta erakunde bakoitza, ahal duen moduan dituen ahalmenekin, erregulazio minimo bat eraiki nahian dabil. Bestela esanda, ikasle-militantismoa eta militantismoa orohar ez da desagertu, batzuek dioten bezala, baizik eta aldatzen ari da (Perrineau, 1994). Mutazio baten aurrean gaude eta transizio egoera hau, zaila

izanik ere, funtsezkoa da geroari begira, bai militantismoarentzako eta baita gizarte demokratiko batentzako ere. XXI. mendeko militantismoa gai izan beharko da ezberdintasuna eta integrazioa segurtatzeko, bata besteari sakrifikatu gabe. Geroak esango digu erronka berria betetzeko gai izan den ala ez.

Bibliografia

- Béduwé, C. eta Espinasse, J. M. (1995): "L'université et ses publics", *Éducation et formation*, 40, mars 1995, 33-46.
- Berthelot, J. M. (1990): "Les effets pervers de l'expansion des enseignements supérieurs: le cas de la France", *Sociétés contemporaines*, 4.
- Blainrue, A. (1983): "Le syndicalisme étudiant", *Pouvoirs*, 26.
- Boudon, R. (1969): "La crise de l'université française: essai de diagnostic sociologique", *Annales, ESC*, 3.
- Bourdet, Y. (1976): *Qu'est ce qui fait courir les militants? Analyse sociologique des motivations et des comportements*, Stock, Paris.
- Bourdieu, P. eta Passeron, J. C. (1964): *Les Héritiers. Les étudiants et la culture*, Minuit, Paris.
- , (1970): *La reproduction*, Minuit, Paris.
- Capdeville, J. eta Mouriaux, R. (1972): "Le militantisme syndical. Esquisse bibliographique", *Revue Française de Science politique*, 22,3.
- Chambraud, C. (1988): "L'UNEF-ID et le mouvement étudiant", *Politix*, Paris.
- Dubet, F. (1994): *Sociologie de l'expérience*, Seuil, Paris.
- , (1994): "Les étudiants", in *Universités et Villes*, L'Harmattan, Paris.
- , (1994): "Sociologie de l'expérience et sociologie du sujet", in *Penser le sujet.*, Fayard, Paris.
- , (1994): "Dimensions et figures de l'expérience étudiante dans l'université de masse", *Revue Française de Sociologie*. XXXV, 4, 511-532.
- Duriez, B. (1989): "Le militantisme, un objet d'analyse?", in *ADRAC*, 57, juillet.
- Duru-Bellat, M. (1990): *L'école des filles. Quelles formations pour quels rôles sociaux*, L'Harmattan, Paris.
- Friedberg, E. (1992): "Les organisations", in Boudon, R.: *Traité de sociologie*, Paris.
- Galland, O. (1995): *Le monde des étudiants*, PUF, Paris.
- Galland, O. eta Oberti, M. (1996): *Les étudiants*, La Découverte, Paris.
- Goffman, E. (1975): *Stigmaté. Les usages sociaux des handicaps*, Minuit, Paris.
- Hamon, H. eta Rotman, P. (1988): *Génération 2: les années de poudre*, Seuil, Paris.
- Hartman, C. (1987): *Histoire de la jeunesse étudiante chrétienne*, Paris.
- Lapeyronnie, D. eta Marie, J-L.(1992): *Campus blues. Les étudiants et leurs études*, Seuil, Paris.
- Le Bart, C. eta Merle, P. (1997): *La citoyenneté étudiante. Intégration, participation et mobilisation*, PUF, Paris.
- Monchablon, A. (1983): *Histoire de l'UNEF de 1956 à 1968*, PUF, Paris.
- Morin, E. (1968): *Mai 68: la brèche*, Fayard, Paris.
- Offerlé, M. (1994): *Sociologie des groupes d'intérêts*, Monchrétien, Paris.
- Perrineau, P. (1994): *Engagement politique. Déclin ou mutation?*, Presses de la FNSP, Paris.
- Poujol, G. (1989): "Le militantisme, un objet d'analyse", *ADRAC*, 57 juillet 1989.
- Poujol, G. eta Romer, M. (1993): "L'apprentissage du militantisme. Enquête auprès des organisations de jeunesse", LSCI, IRESO-CNRS, Paris.
- Sabot, J. Y. (1995): *Le syndicalisme et la guerre d'Algérie. L'entrée d'une génération en politique et la formation d'une élite*, L'Harmattan, Paris.

- Touraine, A. et al. (1978): *Lutte étudiante*, Seuil, Paris.
- Urteaga, E. (1995): "Mobilizazioaren teoria soziologiko berri baten zirriborroa", *Uztaro* **15**, 109-140.
- , (1998): "Ikasle militanteen esperientzia", *Uztaro* **26**, 65-79.
- , (2002): *Les militants étudiants*, Dakit-Jakin, Zarautz.
- Walzer, M. (1990): *Critique et sens commun. Essai sur la critique sociale et son interprétation*, La Découverte, Paris.
- Weber, M. (1959): *Le savant et le politique*, 10/18, Paris.
- , (1964): *L'éthique protestante et l'esprit du capitalisme*, Plon, Paris.

Siglen zerrenda

APE: Association des Psychologues Étudiants
 BDE: Bureau Des Étudiants
 BN: Bureau National
 BTS: Brevet de Technicien Supérieur
 CA: Conseil d'Administration
 CAS: Comité d'Action Syndicale
 CELF: Comité des Étudiants Libéraux de France
 CEVU: Conseil Étudiant de la Vie Universitaire
 CLEF: Comité de Liaison des Étudiants de France
 CN: Collectif National
 COSEF: Comité d'Organisation pour un Syndicat des Étudiants de France
 DESS: Diplôme d'Études Supérieures Spécialisées
 DEUG: Diplôme d'Études Universitaires Générales
 EE: Énergie Étudiante
 ESU: Étudiants Socialistes Unifiés
 FAGE: Fédération des Associations Générales des Étudiants
 FNEF: Fédération Nationale des Étudiants de France
 IUFM: Institut Universitaire de Formation des Maîtres
 JC: Jeunesses Communistes
 JCR: Jeunesses Communistes Révolutionnaires
 JEC: Jeunesse des Étudiants Chrétiens
 MARC: Mouvement d'Action et de Recherche Critique
 MAS: Mouvement d'Action Syndicale
 MJS: Mouvement des Jeunesses Socialistes
 PSA: Pour un Syndicalisme Autogestionnaire
 RE: Renouveau Étudiant
 RPR: Rassemblement Pour la République
 UEC: Union des Étudiants Communistes
 UFR: Unité de Formation et de Recherche
 UNEF: Union Nationale des Étudiants de France
 UNEF-ID: Union Nationale des Étudiants de France Indépendante et Démocratique
 UNI: Union Nationale Interuniversitaire